

การเกิดความต่างด้านความสิ้นขาวของสระกลางและสระต่ำในภาษาไทย

นางสาว พุทธชาติ ธัญญชานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-581-715-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

019409 I16249215

THE EMERGENCE OF LENGTH DISTINCTION OF MID AND LOW VOWELS IN THAI

Miss Puttachart Dhananjayananda

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Doctor of Philosophy

Department of Linguistics

Graduate School

Chulalongkorn University

1993

ISBN 974-581-715-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลางและสระต่ำในภาษาไทย
โดย นางสาว พุทธชาติ ธัญชยานนท์
ภาควิชา ภาษาศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.ปราวณี กุลละวณิชย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต

[Signature] คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature] ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ ล.ทองคำ)

[Signature] อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปราวณี กุลละวณิชย์)

[Signature] กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร)

[Signature] กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นาวรรณ พันธุ์เมธา)

[Signature] กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ติงศภัทย์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พุทธชาติ ชาญยานนท์ : การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลางและสระต่ำใน
ภาษาไทย (THE EMERGENCE OF LENGTH DISTINCTION OF MID AND LOW VOWELS
IN THAI) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ปราณี กุลละวณิชย์, 180 หน้า. ISBN 974-581-715-5

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสันนิษฐานช่วงเวลาที่มีความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลาง e o
และสระต่ำ ε ๖ ปรากฏในภาษาไทย และเพื่อค้นหาปัจจัยที่ทำให้เกิดความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มนี้โดย
ใช้วิธีการศึกษาเชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า ความต่างด้านความสั้นยาวของสระ e ε o ๖ ปรากฏในภาษาไทยในระยะ
เวลาที่ต่างกัน คือ ความต่างด้านความสั้นยาวของสระ o ปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
ส่วนความต่างด้านความสั้นยาวของสระ e ε และ ๖ ปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง

สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มนี้พบว่า การยืมคำจากภาษาบาลีสันสกฤต
น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มองเห็นความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มกลาง e และ o และปัจจัยสำคัญที่
น่าจะทำให้มองเห็นความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มต่ำ ε และ ๖ คือ การสร้างคำใหม่ในภาษาไทยโดย
การเทียบแบบกับคำยืมภาษา เขมร

ภาควิชา ภาษาคำศัพท์
สาขาวิชา ภาษาคำศัพท์
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิสิต *Dr. Dr. In*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Prasani Kulawachit*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทกัตย๋อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พุทธชาติ ฌณฺญชยานนทฺ : การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลางและสระต่ำใน
ภาษาไทย (THE EMERGENCE OF LENGTH DISTINCTION OF MID AND LOW VOWELS
IN THAI) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ปราณี กุลละวณิชย์, 180 หน้า. ISBN 974-581-715-5

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสันนิษฐานช่วงเวลาที่มีความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลาง e o
และสระต่ำ ε ๖ ปรากฏในภาษาไทย และเพื่อค้นหาปัจจัยที่ทำให้เกิดความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มนี้โดย
ใช้วิธีการศึกษาเชิงประวัติและเชิงเปรียบเทียบ

ผลการวิจัยพบว่า ความต่างด้านความสั้นยาวของสระ e ε o ๖ ปรากฏในภาษาไทยในระยะ
เวลาที่ต่างกัน คือ ความต่างด้านความสั้นยาวของสระ o ปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
ส่วนความต่างด้านความสั้นยาวของสระ e ε และ ๖ ปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง

สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มนี้พบว่า การยืมคำจากภาษาบาลีสันสกฤต
น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มองเห็นความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มกลาง e และ o และปัจจัยสำคัญที่
น่าจะทำให้มองเห็นความต่างของสระสั้นยาวกลุ่มต่ำ ε และ ๖ คือ การสร้างคำใหม่ในภาษาไทยโดย
การเทียบแบบกับคำยืมภาษา เขมร

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาคำสัตรี
สาขาวิชา ภาษาคำสัตรี
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชื่อนิสิต *Dr. S. S.*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Dr. P. K.*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง และกรุณาให้คำแนะนำอันมีค่ายิ่งต่อวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ วัฒนศรี รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ดิงศักดิ์ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขตลอดจนให้คำแนะนำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุน การศึกษาและทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย ทั้งยังอนุมัติให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ลาศึกษาเป็น เวลาถึง 5 ปีเต็ม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดาและมารดา ที่กรุณาสับสนุนด้านการศึกษา ให้กำลังใจ และความห่วงใยผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณวีรชัย โปธิบาล ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อและให้กำลังใจแก่ ผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนทุกคนที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณชัชวดี ศรีลัมภ์ คุณวันทนีส์ พันธชาติ คุณพจน์ ศิริอักษรศาสตร์ และคุณสุดา รังกุพันธ์ ที่ได้ช่วยเหลือผู้วิจัย ในการศึกษา การทำวิทยานิพนธ์ และการอื่น ๆ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณต่อดวงวิญญาณของ คุณหญิงเจ้าพงศ์แก้ว ณ ลำพูน ผู้กรุณาเอื้อโอกาสในการศึกษาต่อแก่ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ

บทที่

1. บทนำ

ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6

2. วิธีดำเนินการวิจัย

เอกสารที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	8
วิธีการเก็บข้อมูล	12
การจัดระเบียบข้อมูล	14
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	
- วิธีการศึกษาเชิงประวัติ	14
- วิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ	15
- วิธีการทางระบบเสียง	15

3. ความต่างของสระสั้นยาว e-ee : ลักษณะและการปรากฏ
ของรูปเขียนแทนเสียงสระ

ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	16
การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee ในสมัยต่าง ๆ	22
ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	29
การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	33
การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	44
อภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว e-ee	53

4. ความต่างของสระสั้นยาว e-ee : ลักษณะและการปรากฏ
ของรูปเขียนแทนเสียงสระ

ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	60
การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee ในสมัยต่าง ๆ	61
ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	67
การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	71
การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee	76
อภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว e-ee	80

5. ความต่างของสระสั้นยาว o-oo : ลักษณะและการปรากฏ
ของรูปเขียนแทนเสียงสระ

ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo	88
การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo ในสมัยต่าง ๆ	90
ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo	95
การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo	99
การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo	103
อภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว o-oo	109

6. ความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑ : ลักษณะและการปรากฏ

ของรูปเขียนแทนเสียงสระ

ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑	116
การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ ในสมัยต่าง ๆ	118
ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑	124
การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑	127
การปรากฏคู่กับรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑	131
อภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว ๑-๑๑	135

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล	142
อภิปรายผล	147
ข้อเสนอแนะ	148

บรรณานุกรม	149
------------------	-----

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก : คู่กับรูปสระ	155
ภาคผนวก ข : ข้อมูลที่เก็บจากเอกสารซึ่งไม่ใช่พจนานุกรม	173

ประวัติผู้เขียน	180
-----------------------	-----

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. แสดงการปรากฏของรูปเขียนกลุ่ม $\langle \bar{e}-x \rangle$ ที่ปรากฏในเอกสาร 5 สมัย	18
2. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee $\langle \bar{e}-\rangle; \langle \bar{e}-x \rangle; \langle \bar{e}-x \rangle \sim \langle \bar{e}-x \rangle; \langle \bar{e}-x \rangle; \langle \bar{e}-\rangle; \langle \bar{e}-\rangle \sim \langle \bar{e}-\rangle$ ในเอกสาร 5 สมัย	27
3. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee ในคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม	30
4. แสดงการแปรเปลี่ยนของรูปเขียน $\langle \bar{e}-x \rangle$ แบบปรากฏรูปแปร $\langle \bar{e}-x \rangle > \langle \bar{e}-x \rangle \sim \langle \bar{e}-x \rangle > \langle \bar{e}-x \rangle$	34
5. แสดงการแปรเปลี่ยนของรูปเขียน $\langle \bar{e}-x \rangle$ แบบไม่ปรากฏรูปแปร $\langle \bar{e}-x \rangle > \langle \bar{e}-x \rangle$	37
6. แสดงการแปรเปลี่ยนของรูปเขียน $\langle \bar{e}-x \rangle$ แบบมีการเปลี่ยนกลับ $\langle \bar{e}-x \rangle > \langle \bar{e}-x \rangle > \langle \bar{e}-x \rangle$	38
7. แสดงระยะเวลาที่คำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม มีการแปรเปลี่ยนรูปเขียนจาก $\langle \bar{e}-x \rangle > \langle \bar{e}-x \rangle$	41
8. แสดงการปรากฏของคำที่ใช้รูปเขียน $\langle \bar{e}-x \rangle$ โดยไม่ปรากฏว่าเคยใช้รูปเขียน $\langle \bar{e}-x \rangle$	43
9. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแบบ $\langle \bar{e}-x \rangle - \langle \bar{e}-x \rangle$	48
10. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแบบ $\langle \bar{e}-\rangle - \langle \bar{e}-\rangle$	50
11. แสดงระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแบบ $\langle \bar{e}-x \rangle - \langle \bar{e}-x \rangle$ และ $\langle \bar{e}-\rangle - \langle \bar{e}-\rangle$	51
12. แสดงการปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ในคู่เทียบรูปสระแบบ $\langle \bar{e}-x \rangle - \langle \bar{e}-x \rangle$ และแบบ $\langle \bar{e}-\rangle - \langle \bar{e}-\rangle$	52

13. แสดงการปรากฏของคำยืมจากภาษาต่าง ๆ ในคู่เทียบรูปสระ แบบ <เ ^๕ x>-<เ-x> และแบบ <เ-ะ>-<เ->	52
14. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee <แ->;<แ-ะ>; <แ-~><แ-ะ>;<แ-x>;<แ-x>~<แ ^๕ x>;<แ ^๕ x> ในเอกสาร 5 สมัย	65
15. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ e-ee ในคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม	67
16. แสดงคำที่มีรูปเขียน <แ ^๕ x> และการแปรเปลี่ยนรูปสระของคำ	75
17. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ ของคู่เทียบรูปสระแบบ <แ ^๕ x>-<แ-x>	77
18. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ ของคู่เทียบรูปสระแบบ <แ-ะ>-<แ->	78
19. แสดงระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระ แบบ <แ ^๕ x>-<แ-x> และแบบ <แ-ะ>-<แ->	79
20. แสดงการปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ในคู่เทียบรูปสระ แบบ <แ ^๕ x>-<แ-x> และแบบ <แ-ะ>-<แ->	80
21. แสดงความสัมพันธ์ของเสียงสระสั้นยาว e-ee กับวรรณยุกต์	85
22. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo <Cx>;<โ-x>~<Cx>; <โ-x>;<โ->;<โ-ะ> ในเอกสาร 5 สมัย	94
23. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ o-oo ในคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม	96
24. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ ของคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x>	104
25. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ ของคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ->	106
26. แสดงระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระ แบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ->	107

27. แสดงการปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม
 ในคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ-> 108

28. แสดงการปรากฏของคำยืมจากภาษาต่าง ๆ ในคู่เทียบรูปสระ
 แบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ-> 108

29. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑ <-อ>;<เ-าะ>~<-อ>;
 <เ-าะ>;<-อx>;<-อx>~<เ^๕อx>;<เ^๕อx> ในเอกสาร 5 สมัย 123

30. แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๑-๑๑
 ในคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม 125

31. แสดงการแปรเปลี่ยนของคำที่ใช้รูปเขียน <-อx> เป็น <เ^๕อx>
 ในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบัน 128

32. แสดงความสัมพันธ์ของเสียงสระสั้นยาว ๑-๑๑ กับวรรณยุกต์ 129

33. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ
 ของคู่เทียบรูปสระแบบ <เ^๕อx>-<-อx> 132

34. แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ
 ของคู่เทียบรูปสระแบบ <เ-าะ>-<-อ> 133

35. แสดงระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระ
 แบบ <เ^๕อx>-<-อx> และแบบ <เ-าะ>-<-อ> 134

36. แสดงการปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม
 ในคู่เทียบรูปสระแบบ <เ^๕อx>-<-อx> และแบบ <เ-าะ>-<-อ> 135